

Lidt om Indre Mission i Ullerup - Heltborg omkring århundredeskiftet

af Folmer Tybirk, Kirkebaleken 4, Villerslev

En præst i den danske folkekirke har i dette århundrede påtaget sig den store opgave at redegøre for de kirkelige bevægelers styrke og omfang rundt i de små og store sogne i det ganske land. Jeg havde en gang selv lejlighed til at se i værket og så da, at Indre Mission i Heltborg omkring århundredeskiftet havde sit tyngdepunkt i de to nabogårde "Vestergård" og "Liltoft", hvis husfædre i øvrigt var brødre.

Det gjorde et stærkt indtryk på mig. Min mor stammer nemlig fra den ene af gårdene, "Liltoft", hvor hun blev født i 1881. Familien stammer vist oprindeligt fra gården "Viborg" i Heltborg. Derfor blev mor og hendes søskende ofte kaldt "Viberne" i skolen. Morfar, gdr. Hans Jensen, Ullerup, var nok født i 1848. I hvert fald har mor fortalt, at han i 1864, som sekstenårig, blev tvunget til at køre nordpå med et læs tyske soldater på høstvognen. Som den yngste overtog han "Liltoft" og havde sin søster Sidsel som husbestyrerinde.

Min bedstemor, Kristiane Kappel, var datter af degnen og kirkesangeren i Heltborg. Hun har fortalt, at når hun var til sammenkomst eller gilde i sine unge år, anså hun aftener for spildte, hvis ikke Hans Jensen også var til stede. Det endte med, at hun og bedstefar gik aftentur

Kristiane Jensen, født Kappel

Niels Jensen

sammen for at se månen gå ned. Bagefter dem gik en ung mand, der hed Mads. Han ville også nok abonnere på bedstemor. Hun var som ung smuk, har mor fortalt. Et fotografi fra omkring 1875 modsagde ingenlunde dette udsagn.

"Hans er en kanarieugl og Sidsel en papegøje", sagde Mads for at nedsætte bedstefar og hans søster i Kristiane Kappels øjne.

"Hvad er så Mads?" spurgte bedstefar.

Denne samtale fandt sted omkring 1875. Et eller to år senere blev de gift.

Som nygift stod bedstemor i havestuen og så ungdom komme til gilde i nabogården ganske tæt ved. Men da musikken spillede op til dans, begyndte bedstemor at vugge i hofterne og tage dansetrin. "Kristiane, kom lige med herind!" sagde bedstefars søster til hende. Så læste de et stykke af Bibelen sammen. "Og så følte jeg slet ikke lyst til at danse mere", sagde min bedstemor.

Hun blev snart et skattet medlem af de helliges forsamling, hvor hun var flittig til at tage ordet ganske uanset, at Paulus har sagt, at han ikke tillader en kvinde at tale i forsamlinger. I denne forsamling døde en ældre kvinde, hvis bøn det netop havde været, at hun måtte dø i den hellige forsamling.

Bedstefars retlinede karakter var min mor en

stor beundrer af. Når mand og kone lejlighedsvis røg i totterne på hinanden i nabolaget, blev han altid tilkaldt af børnene. Han havde betydelige evner til at berolige gemytter, når de havde nået kogepunktet eller ligefrem kogte over.

Om sommeren kom der fiskere fra Agger til Visbyå for at deltage i fjordfiskeri, især efter ål. Inden de moderne fiskemetoder kom til med deres massefangster, var der nemlig mange fisk i fjorden. Nogle kom og var med til møderne. De sang med høj røst. Uden at forlade rytmen, havde de deres egne sløjfer og krummelurer, men det var et havfrisk islæt.

Af og til kom den kendte missionær Anders Stubkjær. ”Så længe vi på jorden hinke, vi og skal leve af flæskeskinke”, var hans kommentar til en servering. Han var ordstyrer ved et større møde. ”Kære pastor Thelle, fem minutter, fem minutter, fem minutter”, sagde han og holdt uret op for en taler, der ikke kunne begrænse sig. Man debatterede nemlig også dengang. Eller: ”Det skal jeg spørge den kloge kone i Fousing om”. Sådan omtalte han sin kone, Inger.

Der kom også en nordmand og talte til dem. Med sig havde han en ung sanger, der kunne charmere sig ind i folk med sin sang og sine gebærder. ”Mine fårene, mine fårene og lammene med”, sang han, idet han vendte sig mod børnene ved ”lammene med”. Men senere, da man begyndte at kræve ham for alimentationsbidrag, forsvandt han ud af historien. Det er, hvad for megen charme kan volde.

Bedstefar var holder af venstreavisen. (Den gang var der også en højreavis).

Andrea Jensen

Søstrene Vestergård fra »Vestergård«
i Ullerup

”Holder du den avis?” sagde en af vennerne til ham. I Bibelen henvender Jesus sig nemlig til dem ved sin venstre side: Gå bort til forbandelsen. Sådan så i hvert fald nogle på den sag.

Nåede de ikke i kirke om søndagen, læste bedstemor en prædiken, og børnene sad forventningsfulde og så efter, om det ikke snart var den sidste side, hun vendte, har mor fortalt.

En nat i halvfemserne blev det et forfærdeligt tordenvejr. Det kom ligesom i tre bølger og varede det meste af natten.

”Man sku’ tro, at det var verdens undergang”, sagde bedstefar. Næste formiddag kom høstfolkene. Den gang høstede man med le og måtte nødvendigvis være mange om det.

De talte om nattens uvejr, og én fortalte, at man fra Heltborg mølle kunne tælle røgfaner fra over 30 ildebrande i Thy og på Mors.

Drenge var ikke anderledes den gang end nu. På det nyopførte Heltborg missionshus havde en dreng skrevet med kridt over døren: ”Fandens hus, Niels Viborg”.

Niels Viborg var én af mors brødre, som man på den måde søgte at genere. Man lavede det ældgamle nummer at fralægge sig ansvaret for en handling og pålægge en uskyldig det.

I 1901 blev lærer Kappel enkemand og flyttede til ”Liltoft”, så datteren kunne være med til at forsøge hans otium. Han havde musik i blodet og kunne på violin spille ”Marseillaisen” med den rette glød. Med sig havde han sit personlige bibliotek, der ikke alene omfattede B. S. Ingemann og Bjørnstjerne Bjørnson, men også den europæisk berømte bog ”Niels Lyhne” af thyboen I. P. Jacobsen, der både var ateist og darwinist, og hans bøger læstes både af de voksne børn i ”Liltoft” og af fætterten Pejter i ”Vestergård”, med hvem de nye tanker diskuteredes. Helt uden indflydelse var I. P.

Jacobsen altså ikke i de to hjem, og børnene udviklede sig ikke helt parallelt med forældrene. Det gør børn langt fra altid. De tilhører en ny generation.

Men hjemmet i "Liltoft" fik sine store sorger. Den ældste søn, der var sindssyg, fik TB og døde. Men også to åndsfriske børn, en søn på 24 og en datter på 21, blev syge og døde i løbet af få år. "Det var blomsten af jeres ungdom", sagde en svigerinde, der var gift med lærer Kappel i Hurup og selv kendte til TB blandt sine mange børn.

Hvad svigerindens ord sigtede til, var især at datteren havde været en smuk pige, som alle, både mænd og kvinder, havde svært ved ikke at følge med øjnene, hvor hun viste sig.

Bedstemor var en urolig sjæl. Ville Gud ikke høre hendes bønner siden han lod hende miste 3 børn? Hun gik jævnlige ud og talte med mælkekusken, når han kom tilbage fra mejeriet. Han var baptist. Når hun gik ind igen, var hun temmelig rød i kinderne, har mor fortalt. Der var

vistnok et par små - ganske små - amoriner med i spillet, men dog store nok til at give kvinderne farve. Men så skete katastrofen. Hun lod sig gendøbe. Bedstefar, der ellers var en rolig mand, blev meget ulykkelig og græd, da han fik det at vide. Det var et alvorligt slag for et ellers velfungerende ægteskab, hvor flere af børnene var meget musikalske.

I "Vestergård" blev der holdt søndagsskole, og der var et tæt forhold mellem børnene i de to nabogårde, hvor der var 9 børn i "Liltoft" og 5 i "Vestergård".

Senere flyttede de tre døtre fra "Vestergård" til Odense, og jeg kendte dem mest som fine damer fra den store by. De ville have mig med på biltur, da jeg var fire år. Jeg afslog og stod nede i hønsegården og græd, fordi jeg var bange for at køre i bil. Det har heldigvis fortaget sig.

Det er det væsentligste af, hvad jeg er blevet fortalt om Indre Mission i Ullerup - Heltborg omkring århundredeskiftet.

Kilde: Sydthy Årbog 1993, side 30-33.